

מדת בדת

לע"נ הרה"ג ר' אלעזר יהודה
בן הרה"ג ר' מרדכי מן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 192 פרשת צו תשע"ו

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

קידושין יד-כ

הענקה, ולגבי רציעה למד ת"ק מהפסוק שכתוב במכרוהו ב"ד ורצע אדוניו את אזנו במרצע אזנו שלו ולא של מוכר עצמו, דף טו ור"א למד מזה לגזירה שוה שרציעה היא באזן ימין שכתוב כאן אזן וכן במצורע, ות"ק למד שהיה ניתן לכתוב אזן וכתוב אזנו למעט מוכר עצמו, ור"א אזנו בא למעט אמה עבריה ות"ק למד את זה ממה שכתוב ואם אמור יאמר העבד ולא אמה ור"א למד משם שרק כשאומר כך כשעדיין הוא עבד ות"ק לומד את זה מהיתור של ה' העבד ור"א לא דרש ה'.

ת"ק סובר שבמכרוהו ב"ד כתוב הענן תעניק לו ולא למוכר עצמו ור"א למד מזה למעט יורשיו, אך לכאורה מדוע נמטע יורשיו הרי שכיר פעולתו ליורשיו וגם כאן יהיה ליורשיו אלא ר"א ממעט לו ולא בעל חובו שהרי סוברים כר' נתן שהנושה בחבירו וחבירו לחבירו מוציאים מהחייב האחרון לראשון שכתוב ונתן לאשר אשם לו ולכן צריך לו למעט בעל חובו ות"ק לא סובר כר' נתן.

ת"ק סובר שרק מכרוהו ב"ד מוסרים לו שפחה כנענית ולא במוכר עצמו שכתוב אם אדוניו יתן לו אשה ולא מוכר עצמו ור"א לומד מזה לו אפילו בעל כרחו, ות"ק לומד את זה מהפסוק כי משנה שכו שכיר, ששכיר עובד רק ביום ועבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה, ואין לפרש כפשוטו שהרי נאמר כי טוב לו עמך עמך במאכל ומשחה, אלא למד מכאן ר' יצחק שרבו מוסר לו שפחה כנענית בעל כרחו, ור"א לומד שצריך עוד פסוק כי מהפסוק כי משנה שכו שכיר משמע רק מדעתו, קמ"ל לו שאפילו בעל כרחו, והתנא שלא לומד שכיר שכיר הוא ר"א בן יעקב שלמד בבבליהא מהפסוק ושב אל משפחתו שזה מיותר שבמוכר עצמו כתוב כבר שחזר ובנרצע כתוב שחזור ביובל אלא הפסוק מדבר במכרוהו ב"ד או ג' שנים קודם היובל שיוצא ביובל ואם הוא סובר את הגזירה שוה מדוע צריך פסוק נוסף, ור"ג בר יצחק אומר שאכן הוא לומד את הגזירה שוה אך היינו אומרים שרק מוכר עצמו שלא עשה איסור לכן יצא ביובל ואילו מכרוהו ב"ד בגניבתו שעשה איסור נקנסו אותו שלא יצא ביובל, קמ"ל ושב אל משפחתו שיוצא ביובל.

שנרצע משתחרר ביובל לומדים מהפסוק ושבתם איש אל אחותו וזה לא מדובר במוכר עצמו שכבר נאמר קודם ולא במכרוהו ב"ד שכבר נאמר והפסוק מדבר בנרצע אפילו ב' או ג' שנים קודם יובל שיוכל מוציא, ור"ב בר שילא מבאר שכתוב בפסוק איש ורציעה זה דבר שנוהג באיש ולא באשה, וצריך פסוק לנרצע וגם למכרוהו ב"ד שאם היה כתוב רק מכרוהו ב"ד שיוצא כי לא הגיע זמנו אך נרצע שכבר הגיע זמנו לא יצא שנקנסו אותו ואם היה כתוב נרצע היינו אומרים שיוצא כי כבר עבד שש אילו מכרוהו ב"ד שעדיין לא עבד שש לא יצא ביובל וצריך לכתוב את הפסוק ושבתם וגם לעולם, שאם היה כתוב לעולם היינו מפרשים לעולם ממש לכן כתוב ושבתם שיוצא ביובל ואם היה כתוב ושבתם היינו אומרים שזה רק כשלא עבד שש אבל כשעבד שש לא יהיה סופו חמור מתחילתו ויעבוד שש נוספים, קמ"ל לעולם עד עולמו של יובל.

התנא שלא לומד שכיר שכיר זה רבי עמוד ב ששנה בפסוק בנמכר לעכו"ם ואם לא יגאל באלה באלה הוא נגאל ולא בשש, ולכאורה הוא ק"ו שאם מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש זה שנגאל באלה ודאי יגאל בשש והפסוק אומר באלה שרק באלה ולא בשש, ואם נאמר שרבי למד גזירה שוה א"כ נלמד שכיר שכיר וגם הנמכר לישראל יגאל בקרובים, ור"ג בר יצחק דוחה שרבי לומד גזירה שוה אלא שבגאולת קרובים יש מיעוט יגאלנו לזה ולא לאחר, ור' יוסי הגלילי ור"ע חולקים על רבי שר' יוסי דורש באלה לשחרור ושאר אדם לשיעבוד, ור"ע לומד באלה לשיעבוד ושאר אדם לשחרור, ור' יוסי הגלילי למד אם לא יגאל באלה אלא באחר שהוא משועבד לאחר ואז יוצא בשנת היובל, ור"ע סובר ואם לא יגאל אלא באלה יוצא בשנת היובל ור' יוסי סובר שלא כתוב אלא באלה, אלא נחלקו בפסוק או דודו או בן דודו יגאלנו זה גאולת קרובים או השיגה ידו זה גאולת עצמו ונגאל זה גאולת אחרים, ור' יוסי סבר שהפסוק נדרש לפניו ומחברים את גאולת קרובים לגאולת עצמו וכמו שכשגואל עצמו זה לשחרור כך בקרובים זה לשחרור ור"ע סובר שדורשים את הפסוק לאחריו וגאולת אחרים כגאולת עצמו שזה לשחרור, אך לפי זה אין צורך לפסוק באלה, ויש לומר שבאלה מגלה שלא נדרוש את הפסוק בין לפניו בין לאחריו והכל לשחרור,

דף יד יבמה שנקנית בביאה לומדים מהפסוק יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה, ואין לומר שקונה אותה בכל הקנינים כאשה ששינינו שאין לומר שכסף ושטר יגמרו בה כמו ביאה שכתוב ויבמה ללמד שביאה גומרת בה ולא כסף ושטר, ואין לומר שהפסוק רק מלמד שמיבם בעל כרחו שכתוב ויבמה כי ניתן לכתוב ויבם ומיתור הה' לומדים למעט כסף ושטר.

יבמה קונה עצמה בחליצה שכתוב ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל שאחר שחלץ לה היא מותרת לכל ישראל, אך לכאורה מבישראל לומדים כדברי רב שמואל בר יהודה למעט בית דין של עכו"ם, ויש לומר שכתוב פעמיים בישראל, אך לכאורה מהשני לומדים כדברי ר' יהודה שאמר שישבו לפני ר' טרפון ובאה יבמה לחלוץ ואמר ר' טרפון ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל, ויש לומר שזה לומדים מהפסוק ונקרא שמו.

יבמה שקונה עצמה במיתת היבם לומדים מק"ו שאם מיתה התירה איסור אשת איש החמור, ק"ו שתתיר איסור יבמה לשוק שהוא בלאו, אך יש לפרוך שאשת איש יוצאה בגט ויבמה לא, אך יש לדחות שביבמה יש יציאה אחרת והיינו חליצה, אלא יש לפרוך שאשת איש האוסרה מתירה וביבמה לא, ואמר רב אשי שגם ביבמה יבם האוסרה הוא מתירה במיתתו, אך לכאורה נלמד שאשת איש תצא בחליצה מק"ו שאם יבמה שלא יוצאת בגט יוצאת בחליצה אשה שיוצאת בגט ודאי תצא בחליצה, ויש לומר שכתוב ספר כריתות ללמד שספר כורתה ולא דבר אחר, ואין ללמוד יבמה שתצא בגט בק"ו מאשת איש שאינה יוצאת בחליצה ויוצאת בגט יבמה שיוצאת בחליצה ודאי תצא בגט, ויש לדחות שכתוב ככה לעכב, אך לכאורה יש להוכיח שביו"כ כתוב גורל וחוקה לעכב ובכ"ז למדו פסוק נוסף ועשהו חטאת ללמד שרק הגורל עושה חטאת ולא השם, ולולא הפסוק היינו לומדים ק"ו שאם במקום שלא קידש הגורל מקדש השם ק"ו שהוא יקדש במקום של גורל, וא"כ לומדים ק"ו גם כשכתוב חוקה לעכב, אלא יש לומר שכתוב כאשה וכתב לה ולא ליבמה, ואין לומר שלומדים מזה שצריך לשמה כי כתוב פעמיים לה, אך לכאורה מהפסוק הנוסף לומדים וכתב לה ולא לה ולחברתה, אלא יש לומר שכתוב ביבמה נעל שרק נעל מוציאה ולא דבר אחר, אך לכאורה מנעל לומדים שלא רק נעלו אלא אפילו של כל אדם ולמדו מנעלו ללמד שצריך שיהיה ראוי לו פרט לנעל גדולה שאינו יכול להלך בה וקטנה שאינה חופה את רוב רגלו ומרגלו לומדים למעט עמוד ב נעל שנפחת בה העקב, ויש לומר שלומדים מהיתור של הה' שהיה ניתן לכתוב נעל וכתוב הנעל.

משנה עבד עברי נקנה בכסף ושטר וקונה עצמו בשנים ויובל וגירעון כסף, ויתירה עליו אמה עבריה שקונה עצמה גם בסימנים, נרצע נקנה ברציעה וקונה עצמו ביובל ומיתת האדון. גמרא עבד עברי שנקנה בכסף לומדים מהפסוק מכסף מקנתו וזה נאמר בעבד עברי שנקנה לעכו"ם שכל קנינו בכסף והנקנה לישראל לומדים ממה שכתוב באמה והפדה שמגרעת בפדיונה ויוצאת וזה נאמר באמה שאשה מתקדשת בכסף ולכן נקנית בכסף, ועבד לומדים מהפסוק כי ימכר לך העבד העברי או העבריה ומקשיים עברי לעבריה כמו שעבריה נקנית בכסף כך עברי נקנה בכסף, וכ"ז במכרוהו ב"ד ומוכר עצמו יש ללמוד בגזירה שוה שכיר שכיר, אך זה מובן למ"ד שדורשים גזירה שוה זו ומי שלא לומד את זה ילמד מהואו של וכי תשיג והואו מוסיף על ענין ראשון, ולומדים מוכר עצמו ממכרוהו ב"ד, ויש תנא בבבליהא שלא לומדים שכיר שכיר שרק המוכר עצמו נמכר לשש ויותר על שש ומכרוהו ב"ד נמכר רק לשש מוכר עצמו אינו נרצע מכרוהו ב"ד נרצע, ולמוכר עצמו אין הענקה ומכרוהו ב"ד יש הענקה, האדון מוסר שפחה כנענית רק במכרוהו ב"ד ולא למוכר עצמו, ור"א סובר שאין הבל בין מוכר עצמו לבין מכרוהו ב"ד ושניהם נמכרים לשש ונרצעים ויש להם הענקה ולשניהם האדון מוסר שפחה כנענית, ולכאורה ר"א למד גזירה שוה של שכיר שכיר ות"ק לא למד, אמר רב טביומי בשם אבבי שלכו"ע לומדים גזירה שוה, ונחלקו בדרשה בפסוק שת"ק למד בפסוק ועבדך שש שנים שרק מכרוהו ב"ד נמכר לשש ומוכר עצמו גם יותר משש ור"א מיעט מזה ועבדך ולא ליורש, ות"ק למד מועבדך נוסף ור"א למד מזה שצריך לרצות את האדון שנותן

אך לפי חזרת הקושיא איך למד ר"ע שגאולת קרובים היא לשעבוד, ויש לומר שנחלקו בסברא שר' יוסי הגלילי סובר שגאולת אחרים היא לשעבוד שאם לשחרור ימנעו ולא יפדוהו ור"ע סובר שגאולת קרובים היא לשעבוד שאם נאמר שישתחרר א"כ הוא ימכור עצמו כל יום.

ר' חייא בר אבא אומר בשם ר' יוחנן שחכמים חולקים על ר' יוסי הגלילי ור"ע והכל לשחרור, ויש לומר שחכמים זה דעת רבי שלמד מבאלה לדרשה אחרת וממילא הפסוק של דודו נדרש לפניו ולאחריו וקרובים ואחרים זה כגאולת עצמו לשחרור.

רבי למד מהפסוק של ויצא בשנת היובל כמו ששינו בברייתא, **דף טז** שזה נאמר על עכו"ם שתחת ידך שאם אינו תחת ידך מה אפשר לעשות לו.

עבד עברי נקנה בשטר שכתוב אם אחרת יקח לו והוקשה אמה עבריה לאחרת שנקנית בשטר וזה מובן לדעת רב הונא ששטר אמה כותבו האדון אך לרב חסדא שהאב כותבו אי אפשר ללמוד מקידושין, רב אחא בר יעקב אומר שיש ללמוד מלא תצא כצאת העבדים אך היא נקנית כקנין עבדים והיינו בשטר, ואין לומר שיקנה גם בחזקה שכתוב בעבד כנעני והתנחלתם אותם לבניכם אחרים אותם בחזקה ולא אמה עבריה בחזקה, ואין למעט שטר שעדיף לרבות שטר שהוא מוציא בבת ישראל ואין סברא לרבות חזקה אף שהיא קונה בנכסי הגר כי באישות לא מצאנו קנין חזקה, ועוד יש לומר שלכן מועיל הלימוד מאם אחרת שתקנה בשטר, ורב הונא למד מלא תצא כצאת העבדים לדרוש שאינה יוצאת בראשי אברים כעבד, ורב חסדא למד שהיה ניתן לכתוב לא תצא כעבדים וכתוב כצאת לדרוש גם שתקנה כעבדים.

עבד עברי קונה עצמו בשנים שכתוב שש שנים יעבוד ובשביעית יצא.

עבד עברי יוצא ביובל שכתוב עד שנת היובל יעבוד עמך. **יוצא** בגירעון כסף אמר חזקיה שלומדים מהפסוק והפדה שמגרע פדיונה ויוצאת.

עבד עברי קונה עצמו בכסף או שוה בכסף ושטר בכסף שכתוב בכסף מקנתו וכן שוה כסף שכתוב ישיב גאותו לרבות שוה כסף, ולכאורה באיזה שטר מדובר שאם כתבו לאדון שטר על דמיו א"כ זה כמו כסף ואם נאמר שמדובר בשטר שחרור לא צריך שטר אלא יאמר לו בפני שנים לך או שיאמר לפני ב"ד שילך, ורבא מוכיח מכאן שעבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אינו מחול, וא"כ צריך לצאת במשהו.

ר"ל סובר שאמה עבריה קונה עצמה במיתת האב מרשות האדון שאם סימנים שלא מוציאים מרשות האב מוציאים מרשות האדון מיתת האב שמוציאה מרשותו ודאי תוציא מרשות האדון, ורב הושעיא מוכיח מדברי המשנה שיתרה אמה שיוצאת בסימנים ואם נאמר שיוצאת גם במיתת האב א"כ יש דבר נוסף, ויש לדחות שהתנא שייר ואמנם צריך שיוור נוסף שאם יש רק שיוור אחד משמע שבאים להוציא ממנו, יש לומר ששיירו מיתת באדון אך למעשה אינו שיוור שזה קיים גם באיש, ויש לומר שמה שלא כתבו מיתת האב כי אין לו קצבה, ולכאורה גם לסימנים אין קצבה יש לומר שאמנם אין להם קצבה למעלה אך יש להם קצבה למטה שלפני י"ב אינם נקראים סימנים **עמוד ב** ששינו שבן ט' שהביא ב' שעורות הם שומא וכן מבין ט' עד י"ב שנים ועודן בו הם שומא, ור' יוסי בר' יהודה סובר שהם סימן ואחר י"ג שנים לכו"ע הם סימן, ורב ששת מוכיח מהברייתא שר"ש אומר שד' יוצאים מעניקים להם ג' באיש וג' באשה ואין ד' באחד כי אין סימנים באיש ואין רציעה באשה, ואם נאמר שיוצאת גם במיתת האב א"כ יש יציאה נוספת, ואין לומר שהתנא משייר כי כתוב מנין, ואין לומר שלא מנו את זה כי אין לזה קצבה כי כתוב סימנים, ואין לומר כרב ספרא שיש להם קצבה למטה כי הרי שנו מיתת אדון שאין לה קצבה, ויש לומר שאכן מיתת האדון לא נמנית, וד' יציאות הכוונה לשנים ויובל ויובל של רציעה וסימנים של אמה, וכך מסתבר שהרי כתוב בסיפא שאין ד' יציאות באחד מהם שאין סימנים באיש ורציעה באשה, ואם מונים את מיתת האדון והאב א"כ יש ד' יציאות באשה, ורב עמרם מקשה מברייתא ואלו מעניקים להם יוצא בשנים ויובל ומיתת האדון ואמה עבריה בסימנים, ולא מנו מיתת אב, ואין לומר שהתנא שייר שהרי כתוב אלו, ואין לומר שכתבו רק דבר שיש לו קצבה כי סימנים אין להם קצבה ומנו את זה ואם נאמר שאמנם אין קצבה למעלה אך יש קצבה למטה אך מנו להדיא מיתת אדון וא"כ יש תיובתא לר"ל ואמנם הוא למד מק"ו אך יש לפרוך שבסימנים השתנה גופה ואילו במיתת האב לא השתנה גופה.

ישנה ברייתא שהענקה של עבד עברי לעצמו ושל אמה עבריה לעצמה ובברייתא אחרת נאמר שהענקה של אמה ומציאתה לאביה נמשך לרבך רק שובר במלה, ולבצורה זה תלוג את יציאה במימנים או

במיתת האב וא"כ יצאה במיתת אב, ויש לדחות שלכו"ע יצאה בסימנים ואם יש אב הוא נוטל את זה ואם אין לה אב היא נוטלת את הענקה, ומה שכתוב ענק אמה עבריה לעצמה בא למעט אדון שכתוב והתנחלתם אותם לבניכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו, אך לכאורה מה החידוש במה שענק עברי לעצמו אלא מי יזכה בו, ורב יוסף אומר שהוא ראה כגון י' שהאריכה כעיר, ואביי מבאר בשם רב ששת שזה לדעת תוסאי שאומר לו ולא לבעל חובו.

כתוב בברייתא שלבורח ויוצא בגירעון כסף אין הענקה, ור"מ סובר שלבורח לא מעניקים וליוצא בגירעון מעניקים, ור"ש אומר שד' מעניקים להם ג' באיש וג' באשה שאין סימנים באיש ולא רציעה באשה ולומדים מהפסוק תשלחנו לרבות יוצא ביובל ומיתת אדון ואמה בסימנים, ואין לרבות בורה ויוצא בגירעון שכתוב וכי תשלחנו חפשי מעמך מי ששילוחו מעמך יצא בורה ויוצא בגירעון שהשילוח לא מהאדון, ור"מ סובר שאמנם בורה אין שילוחו מעמך אך יוצא בגירעון זה נקרא שילוחו מעמך, ולכאורה בורה צריך השלמה לשש ואח"כ יצא בהענקה, ששינו שבורח חייב להשלים שכתוב שש שנים יעבוד,

דף יז ואין לומר שגם חלה ישלים שכתוב ובשביעית יצא, רב ששת מעמיד כשברח ופגע בו יובל, והיינו אומרים שזה נקרא שילוחו מעמך ולא נקנוס ויקבל הענקה, קמ"ל שלא יקבל.

כתוב שבחלה יצא בשביעית ואין לומר שגם בחלה כל שש שהרי שינו שאם חלה שלש ועבד ואין חייב להשלים ואם חלה כל שש חייב להשלים, ורב ששת אומר שרק אם עבד בחלו במעשה מחט לא יצטרך להשלים, לכאורה קשה בברייתא מינה וביה שכתוב שבחלה שלש ועבד שלש אין צריך להשלים משמע שחלה ד' שנים צריך להשלים, ואח"כ כתוב חלה שש צריך להשלים א"כ פחות משש לא צריך להשלים, ויש לבאר שאם חלה ד' נעשה כחלה שש וצריך להשלים.

לר"מ הענקה היא ה' סלעים מכל מין מצאן גורן ויקב וביחד ט"ז סלעים, ור' יהודה אומר שזה ל' סלעים כשלושים של עבד, ור"ש סובר נ' כחמישים שבערכין, לכאורה קשה בדברי ר"מ שהוא בא לחשב כמה מהכל, ויש לבאר הוא בא לומר שלא יפחות מט"ו אך יכול במין אחד להרבות ולמעט במין אחר, ור"מ למד בגזירה שוה ריקם ריקם מבכור שזה ה' סלעים ואין לומר ה' סלעים מהכל יחד שא"כ יש לכתוב ריקם בסוף וכתוב בתחילה לדרוש ריקם בצאן ריקם בגורן ריקם ביקב, אך לכאורה נלמד גזירה שוה מעולת ראייה, יש לומר שדורשים ממה שיתור שכתוב אשר ברכך ה' אלוקיך, ור' יהודה למד נתינה נתינה משלושים של עבד ואין ללמוד מערכין שתפשת מרובה לא תפשת ורק מועט תפשת, ועוד שעדיף ללמוד עבד מעבד ור"ש למד נתינה נתינה מערכין, ואין ללמוד מהפחות שבערכין שכתוב אשר ברכך ה' אלוקיך, ואין לומר שנלמד מעבד שהרי יש לתפוש המועט ועבד מעבד, שר"ש לומד גזירה שוה מיכה מיכה, ולר"מ מובן מדוע כתוב צאן גורן ויקב, ור' יהודה ור"ש לומדים מזה כדברי הברייתא שאין לומר שיעניק רק מצאן גורן ויקב שמרכים כל דבר שכתוב אשר ברכך ה' אלוקיך וכתוב צאן גורן ויקב ללמד שכמו שהם בכלל ברכה כך כל דבר, לר"ש להוציא כספים שאינם בכלל ברכה, ור"א בן יעקב אומר להוציא פירות שלא יולדות, ור"ש סובר שיש בהם שבח בגופם, ור"א בן יעקב סובר שבכסף יש ברכה שעושה בהם עסק, ואם היה כתוב צאן היינו אומרים שרק בעלי חיים ולא גידולי קרקע לכן כתוב גורן ואם היה כתוב גורן היינו אומרים רק גידולי קרקע ולא בעלי חיים לכן כתוב גם צאן, **עמוד ב** ואם היה כתוב צאן וגורן היינו מרכים כסף או פירות לכן כתוב יקב למעט כספים או פירות.

כתוב אשר ברכך אין לומר שרק אם התברך הבית בגללו יקבל הענקה ואם לא לא יקבל שכתוב הענק תעניק מכל מקום וכתוב אשר ברכך לדרוש שלפי ברכה תן לו, ור"א בן עזריה דורש הפסוק ככתבו שרק בהתברך בגללו מקבל ואם לא לא מקבל, והתורה כתבה הענק תעניק כלשון בני אדם.

עבד עברי עובד את ה' ולא את ה' ולא את ה' וכתוב לא עובדת לא את ה' ולא את ה', נרצע ונמכר לעכו"ם אינו עובד לא את ה' ולא את ה', עבד עברי לא עובד את ה' שכתוב ועבדך שש שנים ולא ליורש ואין למעט את ה' שכתוב שש שנים יעבוד וא"כ לך ולא ליורש ממעט בת, ועדיף לרבות את ה' ולהוציא אח שקם תחת אביו ליעוד ושדה אחוזה ואין לומר לרבות אח שקם תחת אחיו ליבום כי יבום הוא רק כשאין בן ומשמע שרק בגלל הפירכא לא למדנו אח ולא מיעוטו בגלל שבבן יש ב' מעלות של יעוד ושדה אחוזה ובאח רק מעלה אחת יש לומר שגם שדה אחוזה למדנו רק מסברא זו שאין יבום אלא כשאין בן.

ר' פדת למד שאמה עבריה לא עובדת את הבן מהפסוק ואף לאמתך תעשה כן שהיא כנרצע שאינו עובד אפילו את הבן, ולכאורה למדו מהפסוק הזה לרבות הענקה באמה ואין לדרוש שירצעו גם אמה כי כתוב ואם אמור יאמר העבד ולא אמה וא"כ אף לאמתך תעשה מרבה הענקה באמה, ויש לומר שיש לכתוב לאמתך כן וכתוב תעשה ללמוד שהיא כנרצע שאינה עובדת את הבן.

נרצע לא עובד את הבן שכתוב ועבדו לעולם ולא את בנו, ונמכר לעכו"ם חזקה לומד מהפסוק וחסב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו. **רבא אומר** שעכו"ם יורש את אביו מדאורייתא שכתוב וחסב עם קונהו ולמדו ולא עם יורשי קונהו א"כ יש לו יורשים, גר את אביו אינו יורש לא מן התורה אלא מדרבנן שכתוב גר ועכו"ם שירשו את אביהם עכו"ם יכול הגר לומר לעכו"ם טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות טול אתה יין נסך ואני פירות אך משבאו לרשות גר אינו יכול להחליף ואם נאמר שגר יורש אביו מדאורייתא א"כ לא יוכל להחליף גם כשלא באו לידו כי הוא לוקח חילופי עבודה וזה אלא הוא יורש רק מדרבנן גזירה שמא יחזור לסורו, וכן שנינו שזה רק כשירשו אך אם נשתתפו אסור.

עכו"ם וגר אינם יורשים את אביהם הגר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ששנינו שאם לזה מעות מהגר שהתגיריו בניו עמו לא יחזיר לבניו והמתזיר אין רוח חכמים נוחה ממנו ומה ששנינו שרוח חכמים נוחה מדובר בהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה,

דף יח ואם הורתו ולידתו שלא בקדושה אינו יורש כלל ואין להחזיר.

ר' חייא בר אבין אומר בשם ר' יוחנן שעכו"ם יורש את אביו מדאורייתא שכתוב כי ירושה לעשו נתתי את הר שיעיר, אך יש לדחות שעשו הוא ישראל מומר, אלא יש ללמוד מהפסוק כי לבני לוט נתתי את ער ירושה, ורב חייא בר אבין לא למד כרבא כי לא כתוב בפסוק ולא עם יורשי קונהו, ורבא לא למד כרב חייא בר אבין כי התורה כתבה את זה מפני כבודו של אברהם.

יש בעברי שלא כעבריה ויש בעבריה שאין בעברי, עברי יוצא בשש ויובל ומיתת האדון ועבריה לא, ויש בעבריה שיוצאת בסימנים ואינה נמכרת ונשנית ומפדים אותה בעל כרחו של האדון, ולכאורה שנינו לעיל שעבריה יתירה שיוצאת בסימנים משמע שגם בשאר הדברים, מבאר רב ששת שמדובר כשיעדה ואמנם זה פשוט שהיא צריכה גט אך היינו אומרים שלא בטלו ממנה הלכות עבדות קמ"ל שבטלו, ומה שכתוב יוצאה בסימנים היינו שאם לא יעדה יוצאת אף בסימנים.

אמה לא נמכרת ונשנית משמע שעבד נמכר ונשנה, לכאורה ישנה ברייתא בגניבתו ולא בכפילו בגניבתו ולא בזממו בגניבתו שכיין שנמכר פעם אחת שוב אין רשאים למכרו, מבאר רבא שרק בגניבה אחת לא נמכר ונשנה אך ימכר שוב עבור גניבה אחרת, ואב"י מקשה שבגניבתו משמע הרבה גניבות ואב"י מבאר שלגניבה לאדם אחד לא ימכר פעמיים אך ימכר בגניבה לאדם אחר.

כשגנב אלף והוא שוה ה' מאות ימכר לשש וימכר שוב ואם גנב ה' מאות והוא שוה אלף לא ימכר, ור"א סובר שרק כשגנבו כנגד ממכרו נמכר ואם לא אינו נמכר, ורבא אומר שבזה ניצח ר"א את חכמים שהם אמרו שבגנב ה' מאות והוא שוה אלף אינו נמכר כי התורה אמר ונמכר כולו ולא חציו, א"כ יש לדרוש ונמכר בגניבתו ולא בחציו גניבתו.

פודים את האמה בעל כרחו, רבא סבר שהכוונה בעל כרחו של האדון, אמר לו אב"י שאם כוונתך שכותבים לאדון שטר על דמיה מדוע יסכים כשהוא אוחו מרגלית בידו ונותנים לו חרס בעלמא, ואב"י מבאר שפודים אותה על כרחו של אב שיש פגם משפחה, ואין לומר שנכפה עבד עברי להפדות מפני פגם המשפחה כי הוא ימכור עצמו שוב לעבד, ואין לומר שהאב ימכור שוב אתו כי הרי שנינו שאינה נמכרת ונשנית וכו"ש שת"ק אומר בברייתא שאדם מוכר את בתו לאישות ושונה לשפחות ושונה וכן לאישות אחר שפחות אך לא לשפחות אחר אישות ור"ש סובר שכמו שאין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות כך לא מוכר אותה לשפחות אחר שפחות, ונחלקו כותאים בברייתא **עמוד ב** שכתוב בפסוק בבגדו בה ור"ע דורש שאחר שפירש טליתו עליה אינו רשאי למכרה ור"א דרש בבגדו בה שאחר שבגד בה אינו רשאי למכרה ור"א למד שיש אם למסורת הכתב וכתוב בגד לשון בגידה, ור"ע סבר יש אם למקרא לשון בגד, ור"ש סובר יש אם למקרא ומסורת ולכן הוא למד גם נישואין וגם שפחות.

רבה בר אבון מסתפק אם יעוד עושה נישואין או רק אירוסין ונ"מ אם יורשה ומיטמא לה ומפר נדריה, ולכאורה יש להביא ראיה מר"ע שאחר שפירש טליתו עליה אינו רשאי למכרה משמע שיכול ליעד ואם נאמר שיעוד הוא נישואין א"כ אחר שנשאת אין לאביה רשות **רב א** משימע שיעוד עושה אירוסין, ור"נ בר יצחק דתקא שנה

מדובר בנישואין של אחרים והכוונה שאחר שמסרה אביה למי שהתחייב בשארה כסותה או עונתה אינו רשאי למכרה, ויש להוכיח מהברייתא שלת"ק אין מוכרה לקרובים ור"א סובר שמוכרה לקרובים ולכו"ע מוכרה אלמנה לכה"ג או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ואם מדובר שהיא קדשה עצמה זה לא חל ואינה נקראת אלמנה אלא שקידשה אביה וא"כ ודאי אינו מוכר לשפחות אחר אישות, וביאר רב עמרם בשם ר' יצחק שמדובר בקידושי יעוד וכו' יוסי בר יהודה שמעוה הראשונות לא נתנו לקידושין וזה קידושין שלא ע"י האב, ואם נאמר שיעוד עושה נישואין אך האב יכול למכרה הרי אין לו בה רשות אחר נישואין, אך קשה גם אם נאמר אירוסין עושה מדוע שוים שמוכרה לכה"ג הרי אין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות וא"כ צריך לחלק אירוסין שלה מאירוסין שעשה אביה א"כ לפ"ז גם אם נאמר שיעוד עושה נישואין יש לחלק בין נישואין שלה לנישואין של אביה, אך יש לדחות שבאירוסין ניתן לחלק בין שלה לאביה שהתורה מקפידה שלא ימכור אותה שוב אך מה שייך לחלק נישואין מנישואין,

דף יט ולר"נ בר יצחק שאמר שלר' יוסי בר יהודה מעות הראשונות נתנו לקידושין וא"כ היעוד הוא לפחות אירוסין, והוא יעמיד את הברייתא כר"א שרק לשפחות אחר שפחות אינו מוכרה אך הוא מוכרה לשפחות אחר אישות.

ר"ל מסתפק אם האדון יכול ליעדה לבנו קטן שכתוב בנו כל שהוא, או שבבנו מדובר בגדול כמוהו, ור' זירא הוכיח מהברייתא שכתוב איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן ואם נאמר שיש יעוד בבנו קטן א"כ מצאנו אישות לקטן ואם נאמר שאינו מיעד א"כ מדוע צריך פסוק למעט אלא מוכח שמיעד ובכ"ז אין חייבים על אשתו, ורב אשי אומר שהפסוק מדבר ביבם בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו שראויה לו מדאורייתא וא"כ היינו אומרים שחייבים עליה קמ"ל שלא חייבים עליה, ור' אייבו אמר בשם ר' ינאי שאין יעוד אלא בגדול ואין יעוד אלא מדעת ולכאורה זה כפילות ויש לכאור שמדוע אין יעוד אלא בגדול כי אין יעוד אלא מדעת, ועוד יש לפרש שצריך דעת שלה כמו שלמד אב"י בן ר' אבהו אשר לא יעדה מלמד שצריך ליעדה והוא שנה את המשנה וביאר מעצמו שהכוונה לקידושי יעוד וכו' יוסי בר יהודה שהמעות הראשונות לא נתנו לקידושין, ור"נ בר יצחק אומר שאפילו אם נתנו לקידושין בכ"ז יש גזירת הכתוב יעדה.

ר' יוסי בר' יהודה דרש בפסוק אשר לא יעדה והפדה שצריך שיהיה ביום כדי פדיה ולמד ר' יוסי בר' יהודה שאם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לא אינה מקודשת והיינו שהמעות הראשונות לא נתנו לקידושין, ור"נ בר יצחק אומר שגם אם נתנו לקידושין אך יש גזירת הכתוב והפדה שצריך שיעוד פדיה. **רבא אומר** בשם ר"נ שאדם אומר לבתו קטנה צאי וקבלי קידושייך שר' יוסי בר יהודה אומר שמעות הראשונות לא נתנו לקידושין ורק אם משייר שוה פרוטה זה קידושין וא"כ כך בכל בת קטנה.

עוד אמר רבא בשם ר"נ שהמקדש במלוה שיש עליו משכון מקודשת כמו שאמר ר' יוסי בר' יהודה שמעות הראשונות לא נתנו לקידושין וא"כ זה הלואה והיא עצמה משכון **עמוד ב** וכשמשאר שוה פרוטה ומיעד זה קידושין וכן בכל הלואה ומשכון.

מצוות יעוד שאומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי אפילו בסוף שש ואפילו סמוך לשקיעת החמה ונוהג בה מנהג אישות ולא מנהג שפחות, ור' יוסי בר יהודה סובר שרק אם יש שהות ביום לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לא אינה מקודשת וזה משל לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקדשה בתוך ל', ואין לומר שהמשל הוא לר' יוסי בר יהודה שהרי הוא סובר שרק כשיש שוה פרוטה בעבודתה עכשיו היא מתקדשת, ואמר רב אחא בר רבא שהמשל הוא לרבנן ולכאורה זה פשוט יש לומר שהחידוש הוא שבמכירת האמה זה כאומר מעכשיו למרות שלא אמר מעכשיו.

ישנה ברייתא שלר' יוסי בר' יהודה המוכר בתו לשפחה וקדשה לאחר שיחק באדון והיא מקודשת לשני, וחכמים אומרים שאם רצה האדון ליעדה הוא יכול וזה משל לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום וקדשה אחר בתוך ל' מקודשת לשני, ואין לומר שהמשל הוא לרבנן שהרי לדעתם האדון יכול ליעדה והוא כמו הראשון, ואמר רב אחא בר רבא שהמשל הוא לר' יוסי ולכאורה זה פשוט יש לומר שהחידוש הוא שלא חל כלום לגבי האדון למרות שלא אמר לאחר ל'.

ישנה ברייתא שהמוכר בתו והתנה שלא ייעד, לר"מ חל התנאי וחכמים סוברים שהתנאי לא חל ויכול ליעדה אם ירצה שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ולכאורה שנינו להיפך שלר"מ אם קידש אשה על מנת שאין עליה שאר כסות ועונה היא מקודשת **תנאו בטל ולר' יהודה התנאי בניים בכרר שבממוץ, אמר חזקיה שיש**

כאן גזירת הכתוב לאמה שלפעמים מוכר אותה רק לאמה והיינו כשהתנה, ורבנן למדו מלאמה שמוכרה לפסולים, ולכאורה זה ק"ו שאם האב מקדשה לפסולים ק"ו שיכול למכרה להם, אך יש לפרוך שהוא מקדשה לפסולים כיון שיש לו זכות לקדשה אפילו כשהיא נערה אך לא יוכל למכרה לפסולים שאינו יכול למכור את בתו כשהיא נערה, ומלאמה לומדים שמוכרה לפסולים, ור"א אומר שניתן ללמוד ממה שכתוב אם רעה בעיני אדוניה והיינו שרעה בנישואיה ומה שכתוב לאמה מלמד שמוכרה לקרובים, דף כ והיה ניתן ללמוד ק"ו שאם מוכרה לפסולים ודאי ימכרה לקרובים אך יש לפרוך שבפסולים אם רצה ליעד מיעד אך בקרוב אם רצה ליעד אינו מיעד והפסוק אומר לאמה שמוכרה לקרובים, ור"מ למד פסולים כמו שלמד ר"א והוא סובר כרבנן שלא מוכרה לקרובים ומלאמה הוא למד שמועיל תנאי.

יש ברייתא שמוכרה לאביו ולא לבנו, ויש ברייתא שלא מוכרה לא לאביו ולא לבנו, ולכאורה הברייתא שלא מוכרה לאביו היא כרבנן שאין מוכרה לקרובים אך הברייתא שמוכרה לאביו ולא לבנו אינה כאף מ"ד שהרי לר"א מוכרה לקרובים ולרבנן אין מוכרה לקרובים, ויש לומר שזה כרבנן ומה שמוכרה לאביו כי יש צד יעוד שאביו יכול ליעדה לבנו שאינה ערוה עליו.

כתוב בפסוק אם בגפו יבא בגפו יצא ויש לפרש בגופו נכנס ובגופו יצא ולר"א בן יעקב הכוונה שנכנס יחידי יצא יחידי ומפרש רבא בת"ק שאינו יוצא בראשי אברים כעבד ואביו מקשה שלמדו את זה מלא תצא כצאת העבדים, ויש לומר שמשם היינו אומרים שיתן לו דמי עינו ויצא קמ"ל שאינו יוצא, ור"ב בר יצחק מפרש בר"א בן יעקב שנכנס יחידי הכוונה שאם יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית ואם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה.

אם נמכר העבד במנה והשביח ושוה מאתים כשמחשבים בגירעון מחשיבים למנה שכתוב מכסף מקנתו ואם נמכר במאתים והכסף והוא שוה מנה מחשבים לו מנה שכתוב כפי שניו וכ"ז בנמכר לעכו"ם כיון שנגאל ע"י קרובים ידו על התחתונה ונמכר לישראל לומדים גזירה שוה שכיר שכיר.

אביו אמר שהוא כבן עזאי בשוק של טבריה לענות על כל מה שישאלוהו, שאל אותו תלמיד אחד שבגירעון כשהכסף או השביח ניתן לדרוש את הפסוקים לקולא או לחומרא מדוע דורשים אותם לקולא, אמר לו אב"י שהתורה הקילה עליו ששנינו על הפסוק כי טוב לו עמך עמך במאכל ומשתה שלא יאכל האדון פת נקיה והוא פת קיבר ולא ישתה האדון יין וישן והוא יין חדש ולא ישן האדון על מוכים והוא על התבן ומכאן למדו שהקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו, ואין לומר שכל זה לענין אכילה ושתייה כדי שלא יצטער אך לענין פדיון נחמיר עליו כדברי ר' יוסי בר חנינא שלמדו מפרשה זו כמה קשה אבקה של שביעית שמי שנשא ונתן בפירות שביעית לבסוף מוכר מיטלטליו, שכתוב בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וכתוב אח"כ וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה יד עמיתך והכוונה לדבר הנקנה מיד ליד ואם לא הרגיש מוכר את שדותיו שכתוב וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו ולא באת לידו עד שמוכר ביתו שכתוב כי ימכור איש בית מושב עיר חומה, ומה שכתוב בתחילה לא הרגיש ואח"כ כתוב לא באת לידו כדברי רב הונא שכשעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו ואין לומר כפשוטו אלא הכוונה שנעשית לו כהיתר, ואם לא באת לידו מוכר בתו שכתוב וכי ימכור איש את בתו לאמה ואמנם זה לא כתוב בפרשת שביעית אך מחדשים כאן שעדיף למכור בתו לאמה ולא ילוה בריבית שבתו תצא בגירעון הכסף אך הריבית מוסיפה והולכת, לא באת לידו עד שלווה בריבית שכתוב וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך וכתוב אח"כ אל תקח מאתו נשך ותרבית ואם לא באת לידו עד שמוכר עצמו שכתוב וכי ימוך אחיך ונמכר לך ולא רק לך אלא אפילו לגר שכתוב לגר, ולא לגר צדק אלא לגר תושב שכתוב גר תושב וכתוב משפחת גר והיינו עכו"ם וכתוב לעקר עמוד ב והכוונה שנמכר לעבודה זרה עצמה, אמר אב"י שהתורה עצמה מקילה עליו שר' ישמעאל שנה שכיון שהוא נעשה כומר לעכו"ם אין לומר שנדחה אבן אחר הנופל אלא אחרי נמכר גאולה תהיה לו והינו שאחד מאחיו יגאלנו, אך קשה שאמנם יגאלוהו כדי שלא יטמע אך בפדיון נחמיר עליו כדברי ר' יוסי בר חנינא, אמר ר"נ בר יצחק שכתוב ב' פסוקים אם עוד רבות בשנים ואם מעט נשאר בשנים ומה שייך שנים מרובות ומועטות אלא אם התרבה כספו שמים מכסף מקנתו ואם התמעט כספו שמים כפי שניו, ואין לומר שאם עבד שנתיים ונשאר ד' יתנו לו ד' ואם עבד ד' ונשאר שנתיים יתן כפי שניו, שא"כ נכתוב אם עוד רבות שנים ואם מעט נשאר שנים וכתוב בשנים לדרוש שאם התרבה כספו בשנים יתן בכסף מקנתו ואם התמעט כספו בשנים יתן כפי שניו, ואמר רב יוסף שר"ב בר יצחק דרש פסוקים אלו כסיני.

רב הונא בר חנינא שאל את רב ששת האם עברי הנמכר לעכו"ם נגאל לחצאין או לא, האם לומדים גזירה שוה גאולתו משדה אחוזה והיא לא נגאלת לחצאין וכן עבד, או שמקישים לקולא ולא להחמיר עליו, אמר רב ששת שכמו ששנינו לעיל ונמכר כולו ולא חציו כך נגאל כולו ולא חציו, אב"י אומר שאם נאמר שנגאל לחצאין יש בזה קולא וחומרא שאם נמכר בק' ונתן לו חמישים חצי דמיו והשביח ועמד על מאתים אם נאמר שנגאל לחצאין יתן לו ק' ויצא אך אם לא נגאל לחצאין א"כ יצטרך לתת לו ק"ב להשלים הנ' שכבר נתן ואף שאמרנו שאם נתרבה כספו נותן מכסף מקנתו אב"י דיבר באופן שהוקר והזול ונתן נ' בשער הזול וחזר והוקר, ונגאל לחצאין יש בו חומרא כשקנהו במאתים ונתן ק' על חצי דמיו והכסף ועמד על ק' אם נאמר שנגאל לחצאין יתן עכשיו נ' ויצא ואם אין נגאל לחצאין יוצא שהק' שנתן הם פקדון ועכשיו יתן לו אותם ויצא.

רב הונא בר חנינא שאל את רב ששת אם המוכר בית בבתי ערי חומה יכול לגאול לחצאין או לא שנלמד גזירה שוה גאולתו משדה אחוזה ושם לא נגאל לחצאין או שהתורה גילתה רק בשדה אחוזה ולא באחרים, אמר רב ששת שיש לדרוש ממדרשו של ר"ש שלווה וגואל לחצאין שולמדים מהפסוק אם גואל יגאל שלווה וגואל לחצאין ומפרש ר"ש שמצאנו במוכר שדה אחוזה שיפה כוחו שאם מגיע יובל ולא נגאלה חוזרת לבעלים ובכ"ז אינו לווה וגואל לחצאין, מקדיש שהורע כוחו שאם לא נגאל עד היובל זה הולך לכהנים ובכ"ז יפו כוחו שלווה וגואל לחצאין וא"כ מוכר בית בבתי ערי חומה הורע כוחו שאם לא גאל עד שנה זה נחלט א"כ ניפה כוחו שלווה וגואל לחצאין, שאל רב הונא שכתוב אם גאל יגאל ולומדים שלווה וגואל וגואל לחצאין שאם בשדה אחוזה יפו כוחו שחוזר לבעלים כשלא גאלו ובכ"ז הורע כוחו שאינו לווה וגואל ואינו גואל לחצאין מקדיש שהורע כוחו שהולך לכהנים ביובל ודאי יורע כוחו שלא ילווה ויגאל ולא יגאל לחצאין, אך יש לדחות שבשדה אחוזה הורע כוחו של המוכר שגואל רק אחר ב' שנים ובמקדיש יפה כוחו שגואל מיד, ויש להוכיח ממוכר בית בבתי ערי חומה שיפה כוחו ליגאל מיד ולא לווה וגואל ולא גואל לחצאין.